

В ПРАСОЛЬЧЕНКО,

*студентка факультету української
філології та журналістики,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка,
м. Полтава, Україна.
Науковий керівник –
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри
української літератури
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
Литвин Лариса Миколаївна*

ПОЕТИКА ХВОРОБ В ЕПІСТОЛЯРІЇ ФЕОДОСІЯ РОГОВОГО

У листах Феодосія Рогового мотив хвороби постає не лише як автобіографічний факт, але і як художній засіб, який формує поетику його творів. Для митця тема тілесної хвороби була глибоко особистою, адже недуги супроводжували його впродовж життя. Проте в епістолярії вона не зводиться до простого констатування фактів фізичного стану, а перетворюється на образ, що набуває предметних і філософських вимірів. Недослідженість цієї теми викликала нашу зацікавленість та бажання її вивчити.

В українському літературознавстві поетика хвороб представлена працями О. Галича, Н. Гусейнової, Н. Зборовської, О. Дибовської, М. Андрейчин, В. Юкало, М. Янкової та ін.

Мета нашого дослідження – окреслити зв'язок між фізичним станом Ф. Рогового та його творчою активністю.

Письменник використовує мову болю як своєрідний код для опису внутрішніх переживань. Звертаючись до адресатів, він говорить не тільки про слабкість тіла, але й про духовний стан, про розірваність між бажанням творити та фізичними обмеженнями. У листі до П. Ротача від 1 вересня 1981 року Роговий пише: «Майже два роки (від похорону Григора) страждаю ішемією (подивись у словник ін. слів). Працюю зовсім мало» [5, с.108]. Саме тут

хвороба постає як інструмент художнього самовираження та свідчить про цінність його творчості.

Про слабкий стан свого здоров'я Ф. Роговий згадує досить часто, звичайно – у листах до дружини, сина та до письменників-найближчих друзів. Проте навіть найінтимніші його зізнання не виглядають винятково приватними. Таким чином, мотив хвороби в епістолярії Рогового виконує кілька функцій. По-перше, це форма самоопису — він чесно говорить про власні страждання. По-друге, це засіб комунікації, адже через тілесний стан письменник намагається пояснити адресатам свою повільність, знервованість, іноді відстороненість. По-третє, це художній інструмент, за допомогою якого створюється особлива образність, що робить його листи літературним явищем, а не лише побутовим документом [2].

Можна сказати, що хвороба стає для Ф. Рогового «мовою внутрішнього досвіду» [3, с. 97]. Вона визначає ритм його письма, додає листам щирості й драматизму. У цьому полягає унікальність його епістолярію: фізична слабкість стає не лише біографічним фактом, а художнім осмисленням перешкод, які дозволяють глибше розкрити сенс людського існування.

Хвороба в епістолярії Феодосія Рогового не обмежується суто приватними зізнаннями про фізичний стан. Вона трансформується у художній досвід, який переростає епістолярний жанр і має деякі ознаки оповідання. У листі до сина Ю. Рогового 30 жовтня 1991 року він писав: «Уявив собі, що здоровий, та й пішов (десь о 3 дня) – та й пішов собі в книгарні... У двох побував. Купив три книжки (за 15.75, за 5.25 і за 3.10 крб.). Автори: З. Фрейд, Олексій Плющ (давно його нема) і Улас Самчук (теж померлий). Купив – і трохи возрадувався. А кинувся йти до лікарні – ледь живий приволікся: такі загазовані вулиці, така вологість... така моя слабкість серцева, що он як трудно стало» [5, с. 154].

Мотив хвороби в епістолярії Феодосія Рогового формує межі особистої хроніки. Автор у листах дружини часто описує медичні характеристики та деталі хвороби. Зокрема, 21 жовтня 1975 р. він іронічно зазначав: «Продовжую

листа в іншому лікувальному корпусі, у так званому інгаляторії. Тут користь відчутна, тут я полощу сірчаною теплою водою свої ослаблі ясна, щоб кріпше трималися в них мої зуби, вірніше, їхня решта» [5, с. 51].

Ф. Роговий вміє перетворити страждання на художній досвід. Його епістолярій не справляє враження безнадійно трагічного чи суто песимістичного тексту, хоча автор згадував про характер, схильний до песимізму. Навпаки, у багатьох листах відчувається прагнення до естетичного осмислення болю. Письменник описує його так, що фізична слабкість набуває нового сенсу — філософського. До Гр. Тютюнника 13 вересня 1975 року зазначив: «10 жовтня поїду в П'ятигорськ лікувати серце (чи то може хто лікувати серце, якщо воно хворіє на..., якщо йому болить за Землю?)» [5, с. 34].

Важливо, що у своїх листах Роговий не приховує від адресатів тяжкості власного стану. Його письмо позначене пошуком рівноваги: навіть описуючи біль, він прагне знайти в ньому джерело сенсу. Так формується особливий художній тон – суміш щирості, сповідальності та філософічності.

Хвороба як філософська категорія у Ф. Рогового виконує ще одну важливу функцію: вона формує етичний вимір його листів. Через опис власного страждання він утверджує ідею гідності, здатності не зламатися під тягарем хвороб і труднощів. Таким чином, хвороба стає символом не лише вразливості, а й внутрішньої сили людини.

Отже, унікальність епістолярію Ф. Рогового полягає в тому, що через нього автор говорить із читачем про фундаментальні речі — про життя, смерть, страждання і сенс творчості. Рядки про хворобу чи хворобливі стани надають листам щирості і глибокого драматизму, які дають змогу зрозуміти рушії творчості Ф. Рогового.

Список використаних джерел

1. Роговий Ф. Листи : рукописний фонд / Літературно-меморіальний музей Ф. Рогового. Полтава, 1980–1990-ті рр. Архівні матеріали.
2. Галич О. Поетика хвороби: тілесність і страждання в українській прозі ХХ ст. *Слово і час*. 2019. № 2. С. 45–56.

3. Гусейнова Н. Епістолярій в українській літературі ХХ століття : жанрова специфіка та художні функції : монографія. Київ : Інститут літератури ім Т. Шевченка НАН України, 2016. 284 с.

4. Зборовська Н. Естетика тілесності в українській літературі : монографія. Київ : Факт, 2006. 312 с.

5. Удосвіта, коли не спалось. Листи Феодосія Рогового. Упор. Ю. Роговий. Полтава : Дивосвіт, 2009. 164 с.